

[Tłumaczenie:]

[k. 70r]

17 lipca 1867, Drezno

Pragerstrasse 16

Drogi Panie Władysławie!

Długo się ociągałem z przekazaniem Panu wieści ode mnie, czekając dzień po dniu na rachunki i pieniądze, które miałem nadzieję wydobyć od tych, którym powierzyłem egzemplarze „Rocznika”¹. Niestety, rzadko się zdarza, by ludzie byli rzetelni, gdy chodzi o należności pieniężne ogólnie mówiąc, i naprawdę z wielkim trudem udało mi się zebrać 250 franków, które Panu przesyłam wraz z niniejszym listem, jako zaliczkę za „Rocznik”. Sądzę, że nie zrobi to różnicy, jeśli wyślę je w postaci włoskich kuponów rentowych. W przypadku jakichkolwiek trudności proszę powiedzieć mi szczerze.

Bardzo Pana przepraszam, że idzie to tak powoli, ale liczyłem na Księstwo Poznańskie (ponieważ w Galicji nic się nie dzieje), i przekazałem wiele egzemplarzy, a tam rynek był nasycony przez Żupańskiego² i Towarzystwo Literackie³.

W końcu muszę powiedzieć, że zrobiłem co w mojej mocy i będę starał się robić wszystko, co tylko możliwe, by się Panu przysłużyć.

Żałuję nieskończenie, że nie mogłem być obecny podczas odsłonięcia pomnika, który Pańska synowska miłość wzniosła dla naszego wielkiego poety, dla naszej chwały narodowej; bardzo chciałbym dołączyć do tych, którzy tak elokwentnie wyrazili swą cześć dla wspomnienia, dla pamięci po Pańskim ojcu.

[k. 70v] Niestety było to niemożliwe.

Niedawno wymyśliłem wraz z moim kuzynem⁴, który w roku ubiegłym towarzyszył mi w Paryżu, byśmy zrobili sobie kilkudniową wycieczkę w celu obejrzenia wystawy⁵, ale to tylko projekt i nic ponadto, i powstrzymuje nas obawa przed nadmiernymi wydatkami, którymi nas straszą. Właściwie nie

¹ „Rocznik Towarzystwa Historyczno-Literackiego” – zob. list nr 15.

² Jan Konstanty Żupański – zob. list nr 9.

³ Prawdopodobnie chodzi o Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk – zob. list nr 69.

⁴ Kuzyn J. I. Kraszewskiego – osoba niezidentyfikowana.

⁵ L'Exposition Universelle d'art et d'industrie – zob. list nr 74.

wiem, czy to się uda; byłbym bardzo szczęśliwy, gdybym mógł uściskać Pańską dłoń, podobnie jak dłoń Bronisława⁶.

Również bardzo Pana przepraszam za Pański trud w sprawie moich obrazów. Jeśli już nie ma żadnej nadziei na sprzedanie ich w Paryżu, proszę, by polecił Pan je wszystkie zapakować (ale bardzo, bardzo starannie) i powiadomię Pana, kiedy trzeba będzie mi je wysłać do Drezna. Nic mi się nie udaje. Spróbuję jeszcze, choć już na to nie liczę, sprzedać je w Niemczech.

[k. 71r] Nie wiem, czy Pan wie (ale prawdopodobnie Pana poinformuje), że Żupański planuje wydanie ilustrowane *Pana Tadeusza*⁷. Przygotowałem dla niego projekt, program, który w połowie mu przesałem. Jeśli przedsięwzięcie się powiedzie, będzie to coś wspaniałego. Kossak⁸ ma wykonać rysunki, chciałbym, żeby sprawa przygotowania drzeworytów została powierzona Bronisławowi. Bogu dzięki, pisze mi, że czuje się lepiej.

Proszę napisać mi słówko po otrzymaniu tego listu, gdyż będę się niepokoił, zastanawiając się, czy kupony Panu odpowiadają i czy nie ma Pan żadnych problemów z ich realizacją.

Do usług,

Szczerze Panu oddany

Józef Ignacy Kraszewski

P.S. Moje wyrazy przyjaźni dla pana Lévy'ego⁹.

Nie znamy jeszcze szczegółów procesu Berezowskiego¹⁰, ale sądząc po pośpiechu, z jakim wszystko zakończono, sądzymy, że sprawę celowo wyciszono, co byłoby dla nas szkodliwe. Pokładaliśmy duże nadzieje i liczyliśmy na rozgłos, jaki ta sprawa mogłaby wywołać.

⁶ Bronisław Zaleski – zob. list nr 7.

⁷ Żupański miał plan ilustrowanego, luksusowego wydania *Pana Tadeusza*, do którego ilustracje mieli wykonać Juliusz Kossak (1824-1899) i Antoni Zaleski (1824-1885). Koszt wydania był obliczony na 12 tys. talarów i miało ono zawierać 120 ilustracji. Projekt nie został zwieńczony sukcesem z powodu zbyt wysokich kosztów, a los wielu spośród powstałych rysunków pozostaje nieznanym. Zaangażowanie Kossaka w ilustrowane wydanie *Pana Tadeusza* nie zakończyło się na tej próbie. We wrześniu 1875 r. „Czas” donosił, że wydawnictwo Gebethnera i Wolffa planuje wydanie tego dzieła z ilustracjami Andriollego (1836-1893) i Kossaka. Ów projekt również nie zakończył się sukcesem.

⁸ Juliusz Kossak (1824-1899) – malarz, rysownik i popularny ilustrator, znany głównie z obrazów o tematyce batalistycznej, od 1869 r. na stałe mieszkał w Krakowie.

⁹ Armand Lévy – zob. list nr 1.

¹⁰ Antoni Berezowski (1847 – ok. 1916) – uczestnik powstania styczniowego, dokonał nieudanego zamachu w Łasku Bulońskim na cara Aleksandra II, po procesie 15 VII 1867 r. skazany na dożywotnie ciężkie roboty w Nowej Kaledonii.